

PREPOZNAVANJE SPISATELJSKOG DARA

(O jednoj manje poznatoj crti pripovijedanja Zlatka Dukića)

VITOMIR PAVLOVIĆ

.....

PRIDRUŽUJEM SE disputu o književnom djelu Zlatka Dukića, svjestan da moj priglog neće biti ni učen, ni mudar, ni svečan, ali s mišlju da je njegovo spisateljstvo, praktično, zamamno za razne uglove posmatranja, a da se ne napusti preovlađujuća optika o toleranciji reporterskog i književnog iskaza. Iako sam pomenuo poštapalicu »praktično«, vidjećemo da je tu riječ i o teoriji, ali ne toliko o teoriji književnosti, koliko o teoriji žurnalizma. Otuda će biti nužno da se odmah pređe na temu, a to je moguće reminiscencijom ili pozivanjem na rijetku, ali korisnu praksu u jednoj novinskoj kući koje (bez svoje krivice) nema evo već nekoliko godina.

Sedamdesetih i osamdesetih minulog vijeka u žurnalističkim krugovima se smatralo da je *Front slobode*, po serioznosti i angažovanju, obilju tema, novinskim formama, stilu, jeziku itd. jedan od najzapaženijih listova u Bosni i Hercegovini. Epitetu „najzapaženiji“ od 1975. dodat je i ukras „najdinamičniji“; tada je počeo izlaziti dva puta u sedmici, o čemu sam opširno pisao u knjizi *Vodonoše i vitezovi* (1998.). Zlatko Dukić tada nije bio poslenik kuće, ali će to postati početkom 1981. na funkciji glavnog i odgovornog urednika. O njemu se, uglavnom, nešto znalo kao dopisniku *Oslobođenja iz Bugojna*, što je, u etabliiranom odnosu, podrazumijevalo političku konvenciju, a u profesionalnom svakodnevnu rutinu. Šta se

iza toga krilo bilo je nepoznato, a pitanje je koliko je to nekog i interesovalo.

Kao njegov prvi saradnik u kreiranju novina, morao sam poznavati novinarske mogućnosti članova redakcije i dopisnika. Spram obaveza, odgovornosti i saradničkih naklonosti, situacija nije bila ružičasta: redakcija se upravo širila prijemom pripravnika, bez mnogo pojmova o prirodi, funkciji i nastajanju novina; dva-tri momka s diplomama žurnalista nisu bogznakako popravljala stanje. (Možeš završiti i nekoliko žurnalistika, a da nikada ne postaneš žurnalista). Moralo se nešto preduzimati i zbog socijalnog bekraunda pripravnika, što će reći da uobičajena redakcijska organizacija nije sama po sebi dovoljna, nužni su i obrazovni seminari, unutrašnje edukativne sesije, kako bi se danas pomodno reklo. Mojoj malenkosti je palo u zadatak da održi nekoliko predavanja o novinarskim formama ili žanrovima, pa tu nalazimo ključ stvari.

Polazilo se, naravno, od temelja novinarstva, od vijesti, ovakve i onakve, od izvještaja, reporterskog izvještaja itd. da bi se došlo, kako se kaže, do složenijih formi, preko glose, osvrtu, komentara, članka, intervjua, do reportaže. Specijalni novinski oblik je, naravno, san mnogih junova novinara, zavisno od trenda u žurnalistici i dokazanih imena; to, odista, često nema veze sa stvarnim mogućnostima pretendenta. Reportaža je

u to vrijeme bila elitna forma na zalasku; na nju su podsjećali slavni reporteri i dopisnici sa svjetskih meridijana. Sjećam se da sam posebno nabrajao neka imena – od **Džeka Londona**, **Džona Rida**, **Džemsa Terbera**, **Egona Ervina Kiša**, do **Hemingveja**. Sa naših aktuelnih strana **Milana Andrića**, **Slavka Gotovca** i **Rizu Mehinagića** iz sarajevskog *Oslobođenja*, **Miru Radojčića**, **Miloša Gojkovića** i **Dušana Savkovića** iz *Politike*, zatim **Đorđa Radenkovića**, **Vladimira Kolara**, **Jožu Vlahovića**, **Živka Milića**, **Vasu Popovića** ili **Mladena Markova**. Tu je, svakako, bio i tragično preminuli **Tihomir Lešić**, svojevremeno kratkotrajni reporter upravo *Fronta slobode*.

Ali, ovdje nije glavna misao; ona se provlači zbog vodećeg motiva. (Tu odista humanu novinarsku formu potiskivao je – importovani magazinski način pisanja). Nije čudo što su mnogi reportažeri (pogotovo u Americi) postali slavni pisci: reportaža je, kao literarna tvorevina, često u ravni najljepše priče, ali je njena semantička i aksiološka struktura, prirodnom parakritičarskog standarda, omalovažavana procjenom da je zasnovana na stvarnosti, na određenoj pojavi i ličnosti, a ne na fikciji i imaginaciji („moglo bi tako biti“) kao literatura.

Nije sada bitno kako je i koliko taj kurs trajao, ali je bitan zbog konteksta u kojem će se pojaviti ovdje rečeni Zlatko Dukić. Jedan čas predavanja se odnosio i na mlađašnu posestrimu reportaže ili na njen embrion. Pogađate da je riječ o štivu od pedesetak i manje redaka, u kojem se, zavisno od veštine i autorove moći, može naslutiti ako ne svijet, ono bar jedan živopisan, karakterističan ili bizaran detalj svijeta. Govorimo, dakle, o crtici.

U ona davna školska vremena crticu smo izučavali kao literarni žanr; nekoliko **Cankarevih** tekstova te vrste (pogotovo onaj o njegovom odnosu prema majci) uziman je kao model takvog načina kazivanja. Kasnije smo ostajali bez daha

u susretu sa **Isakom Babeljom**: *Odesa* i *Crvena konjica* nemaju premca u tako svedenoj, a eksplozivnoj spisateljskoj formi.

Mladi žurnalisti su ćutanjem, a poneki i sa zbuđenjušću, pratili izlaganje ovog diskutanta. Poslije svega, kad sam zaokružio misli o crtici ili mi se tako činilo, a nije bilo kojekakvih pitanja, rekao sam: „Ako želite saznati nešto više o crtici na konkretnom primjeru, otvorite današnje *Oslobođenje*, tamo ćete vidjeti prilog Zlatka Dukića. Ne kažem da je ravan Cankaru ili Babelju, ali jeste jedan od mogućih oblika ove novinsko-literarne forme, koju na Zapadu nazivaju fičer. Tako je nečija odlika, u osnovnom značenju crta (čovjeka, lica) uznapredovala i do fičer-filma ili umjetničkog, igranog filma.“

Ne bi bilo izvodljivo da i vas upućujem na tu ili na neku drugu crticu iz sarajevskog *Oslobođenju* (Dukić je bio redovni saradnik), ali hoću neskromno da pripomenem da sam u tom pisanju prepoznao njegov spisateljski dar, koji će kasnije iznjedriti mnoge stranice teksta raznolikih žanrova: politički spisi, komentari (pojedinačni ili u nizu), reportaže, priče, romani, drame (u užem i proširenom smislu), sotije itd, jedna ogromna produkcija „najplodnijeg pisca u Bosni i Hercegovini“, kako sam naglasio u recenziji za knjigu *Novinar*. Jednom prilikom sam, u šali, rekao da su od njega produktivniji samo **Lope de Vega** i **Balzac**: potonji je za posljednjih dvadeset godina napisao 96 romana! Zlatko ima vremena da ovu brojku dostigne, jer kaže da je mnogo lakše napisati knjigu nego je objaviti! On, odista, raspolaže silnom energijom, ali mi se nameće neizbežni zaključak da se energija često mora usmjeravati i, ponekad, sputavati, i crtice i romana radi. Ova dva glagola, onako kako moja malenkost vidi stvari, podrazumevaju i glagol saučestvovati! U književnom smislu, svakako.